

Tot de laatste

L. Polman*

Ook temidden van de genocidale gekte in Rwanda in 1994 hielden internationale hulporganisaties manmoedig vast aan hun principes van neutraliteit en onafhankelijkheid. De ware humanitair associeert zich met géén van de partijen. Oorzaak en gevolg van een oorlog zijn het pakkie-an van de hoge heren in Brussel, Den Haag en Washington; de humanitair verleent slechts hulp en hulp alleen.

Een groep Canadese militaire artsen, deelnemers aan de VN-missie in Rwanda destijds, zond elke dag teams de hel in om overlevenden te zoeken. Op zekere dag ontdekten zij een klein hulpstationnetje van een internationale niet-gouvernementele organisatie (ngo). Op de stoep, in stof en brandende zon, zaten en lagen tientallen gewonden te wachten op behandeling, of de dood. De VN-militairen boden de ngo-artsen aan om te helpen. Die weigerden. Het neutraliteitsbeginsel verbiedt samenwerking met militairen. De Canadese artsen besloten daar lak aan te hebben. Ze raapten de gewonden op en brachten ze naar het VN-veldhospitaal.

Nog steeds vinden hulporganisaties dat militairen met hun aanwezigheid 's werelds 'humanitaire ruimten' bezoedelen. In wederopbouwoperaties zouden hulpverleners steeds vaker het slachtoffer zijn van geweld dat eigenlijk bedoeld is voor militairen. Lokale bevolkingen zouden namelijk het verschil niet meer kunnen zien tussen 'echte' humanitaire en als humanitaire vermomde wederopbouw-militairen.

* Mw. L. Polman is freelance journalist en auteur van 'Ik Zag twee beren, over de 'achterkant' van de VN-vredesmissies.

Klagelijke geluiden klinken uit Ivoorkust, waar *Save the Children* c.s. zich uitspraken tegen een robuuster mandaat voor de VN-troepen daar. 'Hoe kunnen de mensen ons nog langer zien als onpartijdig en onafhankelijk, als "onze" VN geweld mag gebruiken?' schreven ze in een verontwaardigd persbulletin. In Congo dreigden de Artsen zonder Grenzen haar Landrovers roze te spuiten om het verschil tussen henzelf en de blauwhelmen voor de lokale bevolking te onderstrepen, en in Uruzgan namen de grote Nederlandse ngo's zich plechtig voor om bij coalitiemilitairen uit de buurt te blijven. 'Want militairen trekken vuur,' zeiden ze.

Laat u niets wijsmaken. Onlangs presenteerde het Britse *Overseas Development Institute* (ODI) de resultaten van hun onderzoek naar de achtergronden van ernstige geweldpleging tegen hulpverleners in gevaarlijke gebieden zoals Afghanistan, Congo, Irak en Sudan. Tussen 1997 en 2006 verdubbelde het aantal door geweld getroffen hulpverleners naar 1100, waarvan 520 het niet kunnen navertellen. Dat is erg, maar niet zo erg als de hulpverleners misschien zelf geloven. Het aantal hulpverleners in de onderzochte gebieden nam in de

inboorling

zelfde periode namelijk toe met maar liefst 77 procent – van 136.000 naar 242.000. Relatief steeg het aantal slachtoffers onder hulpverleners dus maar van 5 per 10.000 naar 6.

Bovendien blijkt dat voor hulpverleners de gevaren *niet* schuilen in gebieden waar militairen vechten, maar juist daar waar vredesakkoorden getekend zijn. Op hulpverleners daalt dan kennelijk een gevoel van veiligheid neer, waardoor ze roekelozener worden.

Omdat geweld tegen hulpverleners geen aantoonbare relatie heeft met de aanwezigheid van militairen, gaan de onderzoekers ervan uit dat het ligt aan de aanwezigheid van de hulpverleners zelve. Met een aanval op hulpverleners weten daders dat ze de krant halen, en zo hun profiel vergroten tot spelers waar internationaal rekening mee gehouden moet worden. Vaak gaat het om ordinare roofpartijen; gewelddadige bandieten hebben het voorzien op Landrovers, radio-apparatuur en de aanzienlijke hoeveelheden cash die ngo's bij zich hebben, omdat er geen giromaten in de buurt zijn.

Lokale bevolkingen intussen lopen óók gevaar door de aanwezigheid

van ngo's. Neutraler dan een kleuterschooltje bestaat niet en toch worden ook die hulpprojectjes platgebrand, niet omdat een ngo met coalitietroepen samenwerkt, maar omdat zij met hulp de transitie van Taliban naar democratie steunen.

In Darfur zagen we een variatie op het verschijnsel. Alle huizen in een dorp werden met de grond gelijk gemaakt. 'Ga naar de buitenlanders. Die bouwen in hun kamp wel een hut voor jullie,' zeiden de Janjaweed.

Ondanks de gevaren, ook en met name voor de cliënten, doen de ngo's en hun donoren weinig of niks om risico's te verkleinen. 'Wij zijn neutraal' blijft het credo. De gevolgen zijn hun zorg niet; hulpverleners worden dan ook niet speciaal getraind of uitgerust, en bindende afspraken voor informatie-uitwisseling en samenwerking maken ze niet.

Nou ja, helemaal niks doen ze nou ook weer niet. Steeds vaker bedrijven ze 'management met afstandsbediening', waarbij ze lokale medewerkers het veld insturen en zelf veilig in de hoofdstad op kantoor blijven. Westerse ngo's blijven neutraal en onafhankelijk tot de laatste inboorling. Tachtig procent van de geweldsslachtoffers onder hulpverleners is inwoner van het land in kwestie.

BERICHT UIT AFRIKA